week alleen, doordien men het geloof aan de geesten zelven varen liet. Thans ging weer een meer mystieke geest onder de volken uit, en ziet het koude, nuchtere rationalisme, dat het geloof aan de engelen afbrak, zich steeds meer teruggedrongen; maar in verband hiermeê is het dan ook opmerkelijk, hoe gaandeweg ook nu weer de verschijnselen toenemen, die op stoffelijk contact van het zienlijke in ons met de geestenwereld heenwijzen. De wereld buiten God en zijn Woord heeft dan ook geen andere keuze dan om óf dor en koud de ziel te sluiten voor alle besef van een wereld der engelen en in het stoffelijke onder te gaan, óf wel, om, keert het geloof aan de geestelijke wereld terug, met die geestenwereld een *stoffelijk* contact te zoeken. Het licht is ook hier alleen voor hen gezaaid, die, op de autoriteit van Gods Woord, de engelen, zoo die vielen als die staande blijven, niet anders kennen dan als onzienlijke wezens, met wie wij geen contact hebben, dat van ons op hen zou uitgaan, en die op ons niet anders kunnen inwerken, dan waar ze als instrumenten des Heeren, hiertoe in zijn dienst besteld worden. Te recht heeft daarom de kerk in haar formulier van de Bediening van het heilig Avondmaal dit stuk dan ook met nadruk op den voorgrond gesteld, en als den Disch des Heeren onwaardig van het heilig Sacrament afgewezen, niet alleen de doodslagers en echtbrekers en wie in opstand of muiterij mochten leven, maar ook wel terdege alle diegenen die een zondig contact met de geestenwereld zoeken; een contact dat, hoe ook genomen, altoos de onware onderstelling ten grondslag heeft, dat de engelen hetzij ze dan vielen, hetzij ze staande bleven, beschikken over zekere lichamelijkheid.

„Maar nu ziet U mijn oog."

Met het gehoor des oors heb ik U gehoord, maar nu ziet U mijn oog.
Job 42:5.

De winste is reeds zoo groot, indien er in uw ziel ook maar eenig wezenlijk verlangen naar gemeenschap met uw God mag wakker worden.

Misleid uzelven niet; ge begint *altoos* met dat verlangen nagenoeg volkomen te *missen*.

Wel dat uw hart een weerklank gaf, op het schreien van *anderer* hart naar den levenden God, en dat ge daarom meezongt van »het hijgend hert", en van »Gods verborgen omgang", en van »het verkeeren in zijn Tente"; maar dit alles is nog zoo heel iets anders, dan dat ge zelf, persoonlijk, naar de heilige presentie des Heeren HEEREN dorsten en verlangen gaat.

Die *weerklank* kan nog uit een gansch *on*bekeerd hart komen. Evenzoo als een dichter die nooit gehuwd was, de liefde der vrouw, of wie nooit vader werd, de kinderweelde kan bezingen.

Wat wonderschoone toonstukken zijn er niet op meer dan één psalm gecomponeerd door toonkunstenaars, die van den jubel der in het bloed des Lams verloste ziel, zelfs de eerste lettergrepen niet verstonden.

Zoo zijn er zelfs bidders geweest, die o, zoo roerend, zoo schijnbaar uit de diepte, en zoo wegsleepend bidden en smeeken konden, en voor wie toch dit bidden, tot hun dood toe, *kunst* bleef, zonder dat de genade hun tweede natuur werd.

Van »het hijgend hert", en het »dorsten der ziel naar God", met zekere warmte meezingen, beteekent dus nog niets.

Wezenlijk en waarlijk naar de heilige presentie van uw God en de zalige gemeenschap met het Eeuwige Wezen te verlangen, is nog *zoo heel iets anders*, en laat ons er bijvoegen, iets zóó hoogs en heerlijks, dat het zelfs in de mildst met genade bedeelden, zoo zelden den boventoon heeft.

Want, natuurlijk, ook het soms zoo heftig roepen naar God in oogenblikken van *nood en angst*, bedoelen we hier niet.

Dat is een verlangen als van den doodelijk kranke naar den medicijnmeester; maar om straks, als het bloed hem weer gezond en frisch door de aderen bruist, dien arts nauwlijks meer te gedenken. En juist zoo ziet ge er in nood en dood altijd neerknielen, die anders aan geen knielen voor hun God dachten, maar om, als het water maar even van de lippen is, de wereld toch weer begeerlijker te vinden dan de Fontein van alle goed.

Neen, het verlangen naar God, dat hier ter sprake komt, is het verlangen *naar* God, *om* God.

Om *niets* dan God.

Om zijn eeuwige volmaaktheden en de alles te bovengaande beminnelijkheid van zijn Volzalig Wezen.

Denk u, dat heel de wereld wegviel en het firmament in het niet verdween, en er geen engel meer was, en niet één kind des menschen u meer overbleef.

Dat er niets was, niets dan uw God.

Juist zooals het was vóór zijn almacht dit wondere samenstel der dingen tot aanzijn riep.

En dat gij er toen geweest waart. Gij met niets dan uw God.

Kunt ge zeggen, dat ge u dan nochtans onuitsprekelijk rijk en overstelpend zalig zoudt gevoeld hebben, *omdat nu God er was*, om en door en in Hem alleen?

Of, om het meer in de werkelijkheid te nemen, als ge eens aan uw sterven toe zijt, en ge uw oog voor al uw lieve panden sluit, en uw werkkring op aarde is afgeaneden, en al het zichtbare u ontsinkt, zult ge dan, niet in overspanning, maar in stille, kalme oprechtheid kunnen zeggen: »Nu kom ik mijn God nader, nu zal ik mij vermaken met *zijn* beeld, nu worden over mij uitgestort de stroomen van eeuwige liefde en van heilige vreugde."

Niet: als ik toch de wereld moet missen, laat ik mij dan met God tevreden stellen. Hem als schadevergoeding, omdat ge toch de wereld met haar begeerlijkheid niet kunt vasthouden.

Neen, maar uw God als *het hoogste*.

Als de overgang uit de dorre zandwoestijn in de zalen van het eeuwige Licht.

Dit nu drukt Job uit door van het *oor* op het *oog* te gaan.

Beide zijn wondere instrumenten, waarmeê God de Heere ons in zijn liefde voorzien heeft.

Twee werelden, eenerzijds de wereld van klank en toon en maat, en anderzijds de wereld van vorm en lijn en tint, heeft Gods almacht door die twee zintuigen van het *gehoor* en het *gezicht* voor ons ontsloten.

Ze in waarde te vergelijken is bijna ondoenlijk, zoo onschatbaar rijk zijn ze elk op zich zelf, en nog rijker in hun onderlinge zamenwerking.

Wie mist meer, die blind of die doof is?

Waarmeê hebt ge meer, en inniger en dieper, met uw oor of met uw oog, genoten?

En ook, waarin lag dieper oorzaak van zonde, in wat uw oog zag, of uw oor opving?

En toch in één opzicht is de voorkeur niet twijfelachtig, het oog gaat boven het oor uit, als het *een persoon* geldt, naar wien uw hart in liefde trekt.

Want al ontvangt ge dan zijn schrift, om als *hoordet* ge hem u toespreken, zijn woord van het papier op te vangen; ja, al hoordet ge zijn voetstappen van verre, en al vernaamt ge met uw oor zijn stem, die u van verre toeriep — dat alles zou uw gevoel, zou den hartstocht uwer ziel nog onbevredigd laten, en hoe meer uw oor opving, hoe sterker uw roepen zou worden: *Waar is hij?* En ge zoudt niet kunnen rusten, eer ge hem tegemoet waart gesneld, en ge eindelijk, eindelijk bij de klaarheid van het licht *met uw oog* zijn levende verschijning kondt *zien*.

Als dan Job ook zegt: Tot dusverre had ik met het gehoor mijns oors U wel gehoord, *maar nu ziet U mijn oog*, dan is het juist *die* alles beheerschende overgang, waarheen zijn dichterlijk woord ons lokt.

Want ook bij den Heere onzen God kenteekent oor of oog een zoo diepgaand verschil in de macht en in den graad onzer Gode gewijde liefde.

Met het oor hoort bijna een ieder God; en zelfs de goddeloozen, die er zich op beroemen, dat ze geen God in de wereld van hun hart, en geen God in de wereld om zich heen, hebben gevonden, spreken toch nog van den Oneindige, van een Ideaal dat hun toespreekt, van een stemme der conscientie die ze opvangen.

Nu bedoelt Job het natuurlijk dieper.

Als hij zegt: »Met het *gehoor des oors* had ik U *gehoord*," dan drukt hij den geestelijken toestand van een iegelijk uwer uit, die terdege merkt op de Wet des Heeren, en bij zijn Woord uw oor te luisteren legt, en als uit de verte tot Hem bidt, maar . . . die met dat geestelijk gehoor des oors vrede neemt, en nog slechts *aanvankelijk* gelooft.

Want uit het gehoor is wel het *geloof* in zijn aanvang, maar eerst in de *liefde*, die buiten het oog niet kan, vindt ook het geloof zijn *volmaking*.

En daarom met het gehoor des oors wezenlijk uw God hooren, is geen geringe zaak. Reeds is het een aanmerkelijke genade. En wel u, zoo ge wel waarlijk bij elken keer op uw levensweg op de stemme van uw God opmerkende zijt.

Zelfs was Job in dat enkel hooren van de stemme zijns Gods lange jaren gelukkig geweest.

Het gehoor des oors had hem wel niet aan den levenden God selven, maar dan toch aan *zijn Woord* verbonden, en reeds hierin school zoo machtig reddende en behoudende genade.

God leefde voor hem, God sprak hem toe, het woord des Heeren drong als het woord van den levenden God in hem, en juist dat deed Job triomfeeren over Elifaz' en Bildads en Zofars wel vrome, maar dorre betweterij.

Maar nu wordt Job, met al zijn kennisse van God en zijn vreeze des Heeren, opeens omvergeworpen.

De leegheid, de holheid, de onwezenlijkheid van een drijven op wat het oor hoort, zonder dat de liefde het Wezen grijpt, is hem plotseling door een aangrijpende genadedaad Gods openbaar geworden.

Het is, of er opeens een gordijn voor hem is weggeschoven, en of in het donker plotseling een licht voor hem is opgegaan.

Die stem had hij altoos gehoord, aan den klank van dat woord was hij gewend met heel zijn oor, maar nu is die stem, die eerst uit de verte klonk, opeens zoo verrassend nabij, vlak nabij het innerlijkst zijner ziel gekomen.

Die stem was de stem van het Eeuwige Wezen, en dat Eeuwige Wezen zelf is hem nu voor zijn oog ontdekt.

Hij ontwaart, hij gevoelt de heilige tegenwoordigheid van zijn Vader die in de hemelen is.

De eeuwige Liefde omvat hem, doordringt zijn ziel, en ontlokt aan zijn hart een bewonderende wederliefde, die hem dusver vreemd was.

Dit is hem nieuw, dit is anders dan wat hij dusver van zijn God genoot.

En in een mengeling van bewondering en ootmoed zich op de knieen werpend, roept hij het voor zijn God uit: Dusver had ik U alleen met het gehoor mijns oors gehoord, maar nu doorstroomt mij hooger weelde, *want nu ziet U mijn oog*.

Niet natuurlijk alsof hij een gedaante Gods zag, want God is een geest, en anders dan in het beeld zijns lieven Zoons *kan* de Eeuwige niet aanschouwd worden.

Nu niet, en eeuwiglijk niet.

Maar *dit* was het mysterie, dat nu voor het eerst de wezenlijke gemeenschap der ziel met den Eeuwige zich voor Job ontsloot.

Het was de overgang van Gods woord tot den levenden God zelven.

Nu was hij er.

Nu was de God van hemel en van aarde de waarachtige Wezenlijkheid voor zijn eigen zielsbesef geworden.

En daarom zegt hij er aanstonds bij: »Ik verfoei mij en heb berouw in stof en asschc."

En al is het nu zoo, dat u meerder licht dan aan den eenzamen worstelaar in het land van Uz gegund is, toch blijft de zaak als zaak voor u wat ze voor hem was.

Er zijn er die als zonder God in de wereld leven.

Er zijn er, die de vreeze des Heeren zijn toegedaan, en wandelen in aanvankelijk geloof.

Maar ook onder die gelooven staat de één nog op het armelijk standpunt, dat de stemme, dat het woord van zijn God het één en al is wat hij van zijn God heeft.

Hij kent het dorsten naar den levenden God zelven nog niet.

Maar de ander kent dien dorst wel. Niet altoos. o. Op verre na niet. Maar soms dan toch.

En deze nu is in de Tente des Heeren geweest. De vleugelen der eeuwige Liefde spreiden zich over hem.

Eerst was het ook bij hem: »Met het gehoor des oors heb ik U gehoord."

Maar nu is het ook voor hem veel rijker, veel heerlijker, veel zaliger geworden, en deze zijn hemelsche vreugde uit zich in dien eenen uitroep: »*Maar nu ziet U mijn oog*."

Amsterdam, 4 Januari 1895.

De verplichting van vacante kerken tot aanvaarding van de hulp der Classe.

Voor eenigen tijd, in ons nummer van 25 Nov. ll., gaven we een artikel over »de verplichting tot het helpen van vacante kerken"; ten betooge, dat de kerken, die zelve eenen Dienaar des Woords hebben, uit kracht van het kerkverband geroepen zijn, haren Dienaar nu en dan af te staan aan vacante kerken, opdat deze tijdens hare vacature niet geheel verstoken zouden zijn van den dienst des Woords en der Sacramenten; en dat, wanneer zulke hulp gelijkmatig en ordelijk en practisch zal verleend worden, Classicale regeling daarvoor noodig is.

Door sommigen is er in dit stukje blijkbaar iets meer, en zelfs ook wel iets anders, gelezen, dan er toch uitdrukkelijk in gezegd was.

Waar het inhield, dat de Classe geroepen is, vacante kerken aan den dienst des Woords en der Sacramenten te *helpen*, en dus zulke *hulp* heeft te regelen, daar is dit door sommigen opgevat, alsof er stond, dat de Classe zou geroepen zijn, *zelve*, in de plaats van den Kerkeraad der vacante kerk, de zorg voor dien dienst *op zich te nemen*, en dus zelve dien *dienst* zou te regelen hebben, daarin doende wat des Kerkeraads is. En in verband met dit misverstand werd dan opgemerkt, soms zelfs bij manier van tegenwerping of bedenking, dat het altijd en immer, ook in eene vacante kerk, de roeping van *den Kerkeraad* is, om voor den dienst des Woords en der Sacramenten te zorgen; en dat, wanneer deze zulks doen kan zonder door de Classe geholpen te worden, de Classe te dien aanzien dan ook niets te besluiten of te regelen heeft.

Nu, die laatste opmerking zal wel onbetwistbaar zijn; althans, wanneer zij nog wat juister geformuleerd wordt. Maar zij raakt een punt, dat met de in bedoeld stukje behandelde quaestie inderdaad al zeer weinig te maken heeft.

Om de zaak met een voorbeeld eens op te helderen. Wanneer iemand betoogt, dat de gemeenteleden geroepen zijn om door hunne gaven den kerkelijken dienst der barmhartigheid mogelijk te maken, en dat dan de Diakenen de alzoo te verleenen hulp moeten regelen, dan kan zeker door een ander worden opgemerkt, dat toch altijd, ook bij armen, het hoofd des gezins voor de zijnen te zorgen heeft, en dat, voor zoolang deze zulks doen kan door hulp van elders, de Diakonie te zijnen aanzien hare regelingen niet heeft toe te passen. Maar die opmerking zou dan aan het genoemde betoog wel niets toe- of afdoen, en er eigenlijk geheel buiten omgaan.

Met betrekking tot de Classicale hulp aan vacante kerken zijn er twee vragen, die niet mogen verward of dooreengemengd worden. Men kan vragen, of de kerken der Classe verplicht zijn zulke hulp te verleenen; en het is alleenlijk dit punt, dat in het artikel van 25 Nov. ll. behandeld werd. Maar ook kan gevraagd worden, of eene vacante kerk verplicht is die hulp te aanvaarden; en met dit punt heeft het genoemde artikel zich niet bezig gehouden.

Te dien aanzien werd blijkbaar ondersteld, dat de vacante kerk voor haren dienst des Woords de hulp der Classe van noode heeft, en dat zij zulke hulp dus ook gaarne ontvangt.

Trouwens, dat zal ook wel bijna altijd het geval zijn. In het afgetrokkene redeneerende kan men wel zeggen, dat de Kerkeraad der vacante kerk, als geroepen zijnde om voor den dienst des Woords en der Sacramenten te zorgen, eerst beproeven moet of hijzelf den daarvoor noodigen Dienaar niet kan vinden, en alleen wanneer dit niet gelukt aan de Classe hulp moet vragen. Maar wat kan in de werkelijkheid daarvan terechtkomen, althans in kerken die bij vacature geen predikant overhouden, en dus in de overgroote meerderheid?

Voor den hier bedoelden dienst is natuurlijk een Dienaar des Woords altijd noodig. Men kan zich zeker wel behelpen met eene oefening of bijbellezing, door een daartoe geschikten oefenaar of ouderling of student; en in onzen tijd, nu het aantal vacante kerken nog zoo groot is, en vele daarvan nog in langen tijd niet zullen kunnen beroepen, en sommige nog voorzien zijn van een vasten oefenaar die reeds sedert lang aan haar verbonden is, is het zeker natuurlijk, dat ook vaak van het genoemde hulpmiddel wordt gebruik gemaakt. Maar ook dan is toch telkens noodig, dat voor de bediening der Sacramenten een predikant aldaar optrede. En voorts, voor zooveel het mogelijk is inderdaad dienst des Woords te hebben, mag een Kerkeraad, juist omdat hij geroepen is daarvoor te zorgen, de gemeente er niet van verstoken laten.

Eene kerk, die vacant is, heeft dus in den regel eenen Dienaar des Woords van elders noodig, zoo maar immer mogelijk elken Zondag. Maar van waar zal haar Kerkeraad dien verkrijgen, indien door de Classe niemand is aangewezen, die er door die aanwijzing toe geroepen is?

In goed Gereformeerde kerken is elke Dienaar aan eene bepaalde kerk verbonden. En onder die Dienaars zijn wel enkele emeriti, die nog eenigen dienst kunnen doen. Maar het zal wel geene aanwijzing noodig hebben, dat die hulp niet veel baten kan. Bijna altijd zullen de vacante kerken moeten geholpen worden door de dienstdoende predikanten van andere kerken.

Aan dezulken zouden hare Kerkeraden dan eene liefdebeurt moeten vragen. Maar kan men zich in ernst voorstellen, dat zij langs zulk eenen weg zouden geholpen worden? De dienstdoende predikanten, vooral degenen die men het liefste hoort, zouden zóó door aanvragen overstelpt worden, dat zij in den regel afwijzend zouden moeten antwoorden. En ook hunne kerken zouden zeker, en dat met volle recht, bezwaar maken, om, niet voor eene verplichte vacatuurbeurt maar enkel ter wille van eene liefdebeurt, zelve telkens van den dienst des Woords verstoken te zijn. Feitelijk zouden de Kerkeraden der vacante kerken dus gewoonlijk geene hulp kunnen krijgen. Waarvan dan bij velen het gevolg zou zijn, dat zij, met verzaking hunner roeping, zich nu maar behielpen zonder eigenlijken dienst des Woords; en ook als zij dan tot de Classe hunne toevlucht namen, zouden zij toch altijd moeten wachten, totdat de Classe weêr bijeenkwam om eene regeling te maken. Waarom zou die regeling dan niet liever aanstonds worden gereed gemaakt? Dat is het oude en beproefde middel, om vacante kerken zoo goed mogelijk te helpen. Waarom zou men dat terzijde stellen, om een weg in te slaan, waarvan men vooraf reeds weet, dat hij toch niet tot het doel kan leiden?

In ieder geval zal de Classe te bedenken hebben, dat de Kerkeraden van vacante kerken, juist om overeenkomstig hunne roeping voor den dienst des Woords en der Sacramenten te kunnen zorgen, bijna altijd noodig hebben dat de Classe predikanten daarvoor aanwijst; en dat wetende, zal de Classe voor die te verleenen hulp altijd eene regeling te maken hebben. De bedoelde Kerkeraden weten dan, op welke tijden zij aldus kunnen geholpen worden, en welke predikanten daartoe zijn aangewezen. Voor die beurten behoeven zij dus zelven geene hulp meer te zoeken; en de hulp, die hun nog door liefdedienst kan geboden worden, kan dan voor andere tijden te pas komen. Daarbij is het, in het afgetrokkene, zeker denkbaar, dat men week aan week zulken liefdedienst krijgen kan; en in dit geval zou dan de vacante kerk, desverkiezende, aan de Classse de moeite van te komen helpen kunnen besparen. Maar al is dat geval denkbaar, het zal toch wel uiterst zelden voorkomen. En het zou zich zeker niet voordoen, wanneer een Kerkeraad, misschien wel om kosten te besparen, de hulp der Classe onnoodig verklaarde, en terzelfder tijd zich behielp met eene oefening of bijbellezing, zoodat zijne zorg voor den dienst des Woords dan hierin bestaan zou, dat hij zulk eenen dienst, die mogelijk was geweest, verhinderde.

De vraag, of de Kerkeraad eener vacante kerk verplicht is, voor den dienst, dien hij te verzorgen heeft, van den door de Classe aangewezen Dienaar gebruik te maken, moet dus onderscheidenlijk beantwoord worden. Hij is er niet toe verplicht, in het zeldzame geval, dat hij buitendien genoeg hulp van Dienaars des Woords verkrijgen kan; mits hij dan de Classe, of de door haar aangewezen predikanten, tijdig hiervan in kennis stelle. Maar hij is er wel toe verplicht, indien hij anders de gemeente, meer dan wel noodig is, van een eigenlijken dienst des Woords zou moeten verstoken laten. Deze verplichting rust dan op zijne allereerste verplichting, om voor den dienst des Woords en der Sacramenten zoo goed mogelijk te zorgen. En op de nakoming van die verplichting heeft de Classe zeer zeker toe te zien.

Het goed recht der Geref. kerken tegenover het pas opgerichte Chr. Geref. Kerkgenootschap.

Met het oog op de pogingen, die op vele plaatsen worden aangewend, om voor de door Ds. Van Lingen c. s. nieuw opgerichte »Christelijke Gereformeerde Kerk" leden aan te winnen, heeft de Classe van Amersfoort voor een paar maanden beproefd, met de leiders van die scheuring tot eene broederlijke samenspreking te komen.

Zij heeft Deputaten aangewezen, om zulk eene conferentie behoorlijk voor te bereiden en te leiden. Deze Deputaten hebben de hoofdpunten, die hier in geding moesten komen, in een viertal stellingen (van tevoren openbaar gemaakt o. a. in ons nummer van 21 October ll.) kort en bondig samengevat; zich bereid verklarende, stellingen van Ds. Van Lingen c. s. daaraan toe te voegen. En de laatstgenoemden zijn toen dringend uitgenoodigd, op den gemeenschappelijken grondslag van volkomene onderwerping aan Gods Woord en van aanvaarding der Gereformeerde Belijdenis en Kerkenordening, met de Deputaten der Classe te willen samenkomen, opdat over en weêr in het openbaar de verschilpunten zouden behandeld worden, en opdat door toetsing van die punten aan de gemeenschappelijke beginselen klaarheid en waarheid zouden bevorderd worden.

Van zulk eene samenspreking is toen echter niets gekomen; want zij is door de daartoe uitgenoodigden onvoorwaardelijk geweigerd; en op den bepaalden dag was ook van hunne geestverwanten niemand opgekomen om het woord te voeren.

De Deputaten der Classe hebben toen hunne stellingen voor de saamgekomenen toegelicht, en op eenige vragen geantwoord. En na afloop hebben zij die referaten, met een kort verslag, door den druk openbaar gemaakt onder den titel: *Scheurmakerij of niet? Toelichtingen der Stellingen, waarover Ds. Van Lingen c. s. de Openbare Samenspreking weigerden; voorafgegaan door een openbaren brief aan Ds. F. P. L. C. van Lingen; door de Deputaten der Classis Amersfoort.*

Van de vier daarin opgenomen referaten is het eerste van Dr. G. van Goor, het tweede van Dr. H. H. Kuyper, en het derde en vierde van Ds. H. Alting. Wie de stellingen inziet, kan zich wel niet verwonderen, dat het tweede van die referaten verreweg het grootste is, grooter dan de andere drie te zamen; want de tweede stelling raakte juist de hoofdpunten van den strijd. En dit tweede referaat geeft dan ook inzonderheid de wapenen, waarmede in dien strijd met vrucht kan gestreden worden.

Met de uitgave van die stukken hebben hunne schrijvers zonder twijfel een goed werk gedaan; want ze hebben daardoor onze kerken aan een boekje geholpen, dat, kort en toch veelomvattend, principieel en toch populair, het goed recht van die kerken tegenover het pas opgerichte Christelijke Gereformeerde Kerkgenootschap in het licht stelt.

Daarom is dit boekje dan ook zeer aan te bevelen, vooral aan die kerken, in wier midden de bovenbedoelde pogingen ook worden in het werk gesteld. Het zal daar goed tepas komen. Als het daar verspreid en gelezen wordt, kan het nog aan menigeen de oogen openen; en er dus toe medewerken, dat eene scheuring, die in ongegrondheid bijna haars gelijke niet heeft, zooveel mogelijk gekeerd of geheeld worde.

F. L. RUTGERS.

Voor Kootwijks Scholen.

Ingekomen bij Ds. HOUTZAGERS voor Kootwijk: Van Mej. W. te Nijkerk, uit het busje der Zustervereeniging ƒ 3; van Ds. H. te Vlissingen, collecte B. ƒ 1 en van Mej. N. N. ƒ 1; van J. N. te Blokzijl ƒ 2.50; van Ds. Wisse te Garijp, catechisatiebusje ƒ 5.

Uit de Pers.

In den *Zuid-Hollandschen Kerkbode* gaf Ds. Sikkel onlangs een belangrijk artikel over *den arbeid van de periodieke pers met betrekking tot Kerk en School*. Het is zeker waardig in nog ruimer kring gelezen te worden; en juist daardoor kan het ook des te beter aan zijn doel beantwoorden. Het luidt als volgt:

Zij, die door de periodieke pers ons volk zoeken voor te lichten in de zaken van kerk en school, verrichten een ondankbaar werk.

Veelal zonder stoffelijke voordeelen, of nog verantwoordelijk voor de financieele lasten van een blad, mogen zij zich inspannen, om hun lezers wat goeds aan te bieden. Maar zij mogen dat doen met de zekerheid, dat voorecrst de groote stroom des levens in Nederland van hun woord niet de minste notitie neemt. In de treinen, in de hotels, op de straten, ja, tot in de ziekenhuizen ziet gij de groote liberale, of radicale of roomsche bladen, of de kleinere socialistische en vakbladen; — een sportblad ook! Het leven zegt u: *hier* leven we bij, *dit* zijn uwe gidsen, o Israël!"

Van kerkelijke bladen wordt door den grooten stroom geen notitie genomen. Men weet niet eens, dat ze bestaan.

Maar daar is een kleinere kring. Een kerkelijke kring. Gelijk de liberalen hun *Rotterdammer* opeten en naar *Telegraaf* of *Amsterdammer* vragen, zoo zal men in den *kerkelijken* kring elkaar de kerkelijken bladen toereiken? 't Mocht wat. In dien kring heeft ieder zijn kringetje. Nergens staan de menschen verder van elkaar af dan in den kerkelijken kring. Nergens sluiten zij zich zoo apart op, als in den kerkelijken kring. En is er nu een blad of een blaadje, dat precies zoo lang en zoo breed is, als zij zelven zijn, dat precies dezelfde rimpels en kreukels geeft, als zij zelven hebben, dat precies zegt, wat zij altijd gezegd hebben en waardoor zij dus niets te weten komen, niets anders hooren en in geen enkel opzicht tot nadenken, tot zelfonderzoek, tot beproeving van hun kerkelijk leven gebracht worden, — nu ja, dan willen zij dat blaadje begunstigen door het te ontvangen in hun huis. Als een *gunst*. Niet zooals liberalen en roomschen, die hun bladen *naloopen*, of als socialisten en heilsoldaten die er *anderen* mee naloopen. O neen, een kerkelijk mensch van onzen tijd beschouwt een blad en zijn schrijver zooals de boer den vreemdeling, dien hij, indien deze er niet al te har uitziet, uit christenplicht toestaat in het hooi te kruipen. Zulke gasten moesten er eigenlijk niet zijn, maar de mensch moet wat meer doen als recht toe, en daarom »leg dat blad daar maar neer; voor die enkele kwartjes in het kwartaal wil ik den man, die dat schrijft, wel bevoordeelen, hoewel hij zijn tijd beter behoorde te besteden, en van mijn portemonnaie af moest blijven."

Zoo komt gij er dan in met uw blad, de vernedering verdraagt ge om de zaak, die gij dient, en om Hem, bij wien uw loon is.

Maar daarmee is het niet afgeloopen. *Bleef* het nu nog maar zoo. Ontving men u, en las men u als boodschapper op de kerkelijke erve. Er zou dan toch straks een groene akker gevonden worden, waar gij al weenende hebt gezaaid. Maar nauwelijks hoort men uw stem, nauwelijks spreekt gij een gedachte uit, nauwelijks wijst gij een plek op den akker aan, waar de ploegschaar in moet, — of, — men werpt u de deur uit; men jaagt u het erf af, en zendt u den veldwachter achterop, om u, — als het kon! — over de grenzen te laten zetten. En waar gij in de buurt blijft, daar zal men er zich over beraden, te zorgen, dat gij gedwongen wordt, om te *wieden*, — wat anders de talrijker werkkrachten doen; — maar met den *akker* te bemoeien, dat zult gij laten!

En zoo, — we mogen het hier wel schrijven, want die lieve broeders en zusters lezen het toch niet! — zoo zijn er in onzen kerkelijken kring tot bij onze liefste mannen en vrouwen, niet weinigen, die niet alleen den grendel voor het kerkelijk blad op hun deur schuiven, maar die al verder gaan, en anderen toeroepen: »lieve broeders en zusters, »ik heb die bladen uit mijn huis gebannen; »ze komen er niet meer in; ze doen slechts kwaad; »denkt er eens over, of gij ze wel over uw drempel »moogt dulden; o, als we ze eens met één slag »allen te zamen uitwierpen, dan was het »vrede, »vrede, en geen gevaar!" Vroeger was het nog wat. »Toen kregen we eens een woord, waarin ons recht »gedaan werd; waarin ons leven erkend en bevestigd »werd; waarin ons hart zich verblijdde. Maar thans »wordt ons leven besproken; thans brengt men ons »over alles aan het twijfelen; thans wil men alles »verbouwen; thans wil men heel ons leven ver»nieuwen. — Of liever, het gaat ons begrip te boven; »we vatten niet wat men toch wil; we hooren niets »dan een spreken in een vreemde taal van A tegen »B en van B tegen C; ons heele huis komt er »door in beroering, van grootje af tot het kleintje »toe; en daarom, laten we die luidjes met hun »plannen toch over zee sturen, en uitscheiden met »die pers. We hebben immers onze leeraars. En »wanneer die eens, al is het zeldzaam, bij ons »komen, dan kunnen we daar met hen al eens een »half uurtje over praten. Want de ouderlingen »weten er zoo niet van, dat behoeft zeker niet. En »dan behooren zulke dingen verder op kerkelijke »vergaderingen besproken te worden, op de classen »en synoden, daar zijn zulke vergaderingen voor. »En daar moeten die wijze mannen zich maar eens »luchten, — wanneer het ten minste niet beter is, »om te zorgen, dat zij ook daar wegblijven. »Maar in ieder geval, laten wij als broeders samen»wonen, en die bladen ons huis verbieden!"

Ieder zal begrijpen, hoe aangenaam het is, wanneer er zóó over u beraadslaagd wordt. Vooral wanneer gij daarbij weet, hoe zulke woorden bij velen, die u nog verdroegen, ingang hebben. Zoo velen hebben toch al wat tegen u. De meesten zijn volstrekt niet over u op hun gemak. Al noemen ze u niet zoo bontweg »de broederer Israëls", toch houden ze zulke Micha's en Jeremia's, die niet naar hunne gezichten willen profeteeren, liefst zoo kort mogelijk. Zullen ze straks niet te samen overeenkomen u in den knil te stoppen?

Maar neen, gij moet billijk zijn, al zijt gij geen Micha of Jeremia. Gij moet althans dankbaar erkennen, dat men u deze dingen in het aangezicht zegt, en niet over u beraadslaagt achter uwen rug. Hierin is een teeken, dat u zeer kan bemoedigen. Gij moet tegen een stootje kunnen, en een gul, ruim hart hebben, om met uw broeders te spreken, ook al beginnen ze met te zeggen, dat te niets van u moeten hebben.

En daarbij. Is het niet waar, dat de kerkelijke pers nog veel aanstootelijks heeft? Al komt dat juist uit hare geringe krachten en weinige ontwikkeling voort, waardoor ze tegenover de pers van den dag achterlijk is; toch mag ze zich daarover